

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΤΡΟΦΙΜΩΝ
ΓΕΝΙΚΗ Δ/ΝΣΗ ΚΤΗΝΙΑΤΡΙΚΗΣ
Δ/ΝΣΗ ΚΤΗΝΙΑΤΡΙΚΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΥΓΕΙΑΣ
ΓΡΑΦΕΙΟ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΖΩΙΚΩΝ ΥΠΟΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

Αθήνα, 24/12/2012
Αρ. πρωτ: 4881/130319

Ταχ. Δ/ση: Αχαρνών 2
Ταχ. Κώδικας: 101 76 Αθήνα
Πληροφορίες: Β. Πλόσκα
Τηλέφωνο: 210.212.5711
Email *kaβu031@minagric.gr*

1. Δ/νσεις Κτηνιατρικής- Περιφέρειες χώρας
2. Περιφερειακές Ενότητες χώρας
Τμήματα Κτηνιατρικής- Δ/νσεις Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής Έδρες τους

ΘΕΜΑ : Επικαιροποίηση Εγκυκλίων, Υποχρεώσεις Παραγωγών, Ταξινόμηση Ζωικών Υποπροϊόντων

Ο κανονισμός 1774/2004/ΕΚ αντικαταστάθηκε από τον Κανονισμό 1069/2009/ΕΚ και τον εφαρμοστικό του 142/2011/ΕΕ.

Οι γενικές αρχές των νέων Κανονισμών έχουν μεν διατηρηθεί, ωστόσο έχουν υπάρξει μερικές διαφοροποιήσεις και εισαγωγή νέων εννοιών και διαδικασιών ώστε να χρειάζεται να επικαιροποιηθούν οι εγκύκλιοι με αρ. 289663/23-12-2003 και 323884/31-12-2004.

Ι) ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

Ζωικά Υποπροϊόντα είναι ολόκληρα πτώματα ή μέρη πτωμάτων ζώων, προϊόντα ζωικής προέλευσης ή άλλα προϊόντα που λαμβάνονται από ζώα και δεν προορίζονται για κατανάλωση από τον άνθρωπο, μεταξύ των οποίων και τα ωκύτταρα, τα έμβρυα και το σπέρμα (Κανονισμός 1069/2009/ΕΚ άρθρο 3 σημείο 1).

Οποιοσδήποτε ασχολείται επαγγελματικά με Ζώα ή Ζωικά Προϊόντα, είναι και **παραγωγός Ζωικών Υποπροϊόντων**.

Είναι σημαντικό να τονίσουμε εδώ ότι:

Σύμφωνα με το αιτιολογικό σημείο 12, και το άρθρο 2 του Κανονισμού 1069/2011/ΕΚ τα Ζωικά Υποπροϊόντα διαχωρίζονται στα:

- α) ζωικά υποπροϊόντα «**κατά το νόμο**» τα οποία, σύμφωνα με την κοινοτική νομοθεσία, απαγορεύεται να καταναλωθούν από τον άνθρωπο και
- β) ζωικά υποπροϊόντα «**κατ' επιλογή**» τα οποία είναι πρώτες ύλες για την παραγωγή προϊόντων ζωικής προελεύσεως ή προϊόντα ζωικής προελεύσεως τα οποία μπορεί να προορίζονται για κατανάλωση από τον άνθρωπο βάσει της κοινοτικής νομοθεσίας, αλλά με **αμετάκλητη** απόφαση του υπευθύνου της επιχείρησης, προορίζονται για άλλους σκοπούς, εκτός της κατανάλωσης από τον άνθρωπο.

Η κατηγοριοποίηση των ζωικών υποπροϊόντων γίνεται σε τρεις ειδικές κατηγορίες, με βάση το επίπεδο **κινδύνου** που αυτά εγκυμονούν, για την δημόσια υγεία, την υγεία των ζώων και το περιβάλλον, ως εξής:

κατηγορία 1 με μεγαλύτερο κίνδυνο (prions, απαγορευμένες ουσίες, περιβαλλοντική επιμόλυνση)

κατηγορία 2 με μεσαίο κίνδυνο (μικροβιολογικοί παράγοντες ή κατάλοιπα φαρμακευτικών ουσιών)

κατηγορία 3 με χαμηλότερο κίνδυνο (προερχόμενα από υγιή ζώα ή υγειονομικά κατάλληλα πρώην ζωικά προϊόντα)

Τα υλικά ανά κατηγορία και η περαιτέρω απόρριψη τους ή η δυνατότητα χρήσης τους, περιγράφονται αναλυτικά στα άρθρα 8,9,10 και 12,13,14 του Κανονισμού 1069/2009/ΕΚ.

Υπεύθυνοι επιχείρησης είναι τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα τα οποία έχουν υπό τον έλεγχό τους ζωικά υποπροϊόντα (Κανονισμός 1069/2009/ΕΚ άρθρο 3 σημείο 11).

Οι υπεύθυνοι επιχείρησης οφείλουν να εξασφαλίζουν ότι τα ζωικά υποπροϊόντα που παράγονται ή βρίσκονται εντός των επιχειρήσεων, σε όλα τα στάδια της συλλογής, ταυτοποίησης, μεταφοράς, χειρισμού, επεξεργασίας, αποθήκευσης, διάθεσης στην αγορά, διανομής, χρήσης και απόρριψης ικανοποιούν τις απαιτήσεις του παρόντος κανονισμού οι οποίες σχετίζονται με τις δραστηριότητές τους.

Πρώτο σημαντικό σημείο είναι το «Αρχικό σημείο» (στιγμή παραγωγής ή απόφασης).

Πρωταρχική υποχρέωση του παραγωγού, είναι η **χωριστή συλλογή** των υποπροϊόντων - με βάση τον τύπο και την φύση τους - για να διευκολυνθεί η περαιτέρω ειδική επεξεργασία τους.

Κατά την κατηγοριοποίηση τα υποπροϊόντα τοποθετούνται σε ειδικούς, αποκλειστικής χρήσης, **περιέκτες** που επισημαίνονται, με ταμπέλα - πλάτους τουλάχιστον 15 εκατοστών - στην οποία αναγράφεται η κατηγορία, και φέρει χρωματικό κώδικα με ανεξίτηλη χρωστική ουσία ως εξής:

- i) στην περίπτωση υλικών της κατηγορίας 1, χρησιμοποιείται **μαύρο** χρώμα
- ii) στην περίπτωση υλικών της κατηγορίας 2 (εκτός της κόπρου και του περιεχομένου του πεπτικού συστήματος), χρησιμοποιείται **κίτρινο** χρώμα
- iii) στην περίπτωση υλικών της κατηγορίας 3, χρησιμοποιείται **πράσινο** χρώμα με μεγάλη περιεκτικότητα σε μπλε χρώμα.

Δεύτερο σημαντικό σημείο είναι ο διαχωρισμός τους, που πρέπει να γίνεται σύμφωνα την δυνατότητα ή μη περεταίρω χρήσεως τους και το είδος χρήσεως που θα επιλεγεί. Είναι σημαντικό ο παραγωγός να γνωρίζει τους περιορισμούς των περαιτέρω χρήσεων των υλικών **ανά είδος** (κυρίως για τα υλικά κατηγορίας 3) ώστε να μην τα αναμιγνύει παράλο που ανήκουν στην ίδια κατηγορία, αλλά και γιατί κάποιες χρήσεις (κυρίως όταν προορίζονται για ζωοτροφές) χρειάζονται ειδικές συνθήκες συντηρήσεως.

Π) ΒΑΣΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΩΓΟΙ ΖΩΙΚΩΝ ΥΠΟΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΥΛΙΚΑ ΠΟΥ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΙ ΣΤΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ ΤΟΥΣ.

1. Λιμάνια Αεροδρόμια:

-Υπολείμματα τροφίμων από διεθνείς μεταφορές (υλικά κατηγορίας 1) Αφορά τα υπολείμματα κουζίνας πλοίων και αεροπλάνων, αλλά και τα τρόφιμα που μεταφέρουν οι επιβάτες και το πλήρωμα με τις αποσκευές τους, από τρίτες χώρες για προσωπική χρήση και τα οποία κατάσχονται. Τα υλικά αυτά πρέπει να συλλέγονται σε ειδικό ψυγείο, σε χώρο του λιμανιού ή του αεροδρομίου. Μπορούν να οδηγηθούν κατευθείαν, χωρίς μεταποίηση, σε εγκεκριμένο χώρο υγειονομικής ταφής (άρθρο 12 σημείο δ του Κανονισμού 1069/2009/ΕΚ).

-Εισαγωγές ζώων και προϊόντων ζωικής προέλευσης μη συμμορφούμενων με την κοινοτική νομοθεσία (υλικά κατηγορίας 2 εκτός αν ανήκουν στην 1). Μπορούν να επανεξαχθούν ή να οδηγηθούν σε μονάδα εγκεκριμένη αποτέφρωσης, συναποτέφρωσης, η μονάδα αντίστοιχης

κατηγορίας μεταποίησης. Την ευθύνη για τη σωστή διαχείριση φέρει ο εισαγωγέας του κατασχεμένου υλικού.

2. Ζωολογικοί κήποι, Τσίρκα, και ενδαιτήματα για ζώα συντροφιάς :

Νεκρά ζώα (υλικά κατηγορίας 1) Η απόρριψη τους πρέπει να γίνει σε εγκεκριμένη μονάδα αποτέφρωσης ή συναποτέφρωσης ή να μεταποιηθούν σε μονάδα μεταποίησης κατηγορίας 1.

Εξαιρούνται ζώα συντροφιάς τα οποία μπορούν τα ταφούν (άρθρο 19 παράγραφος 1 του Κανονισμού 1069/2009/EK)

3. Εκμεταλλεύσεις - Μονάδες εκτρεφόμενων ζώων:

-Νεκρά ζώα (υλικά κατηγορίας 1 ή 2 ή 3)

Τα πτώματα βοοειδών και αιγοπροβάτων εφόσον περιέχουν υλικό ειδικού κινδύνου ανήκουν στην κατηγορία 1 και πρέπει να οδηγηθούν σε μονάδα μεταποίησης κατηγορίας 1 ή σε μονάδα αποτέφρωσης ή συναποτέφρωσης.

Τα πτώματα χοιρινών, πτηνών και ιπποειδών ανήκουν στην κατηγορία 2 και πρέπει να οδηγηθούν σε μονάδα μεταποίησης κατηγορίας 1 ή 2 ή σε μονάδα αποτέφρωσης ή συναποτέφρωσης - εξαιρουμένων των ιπποειδών τα οποία μπορούν τα ταφούν. (άρθρο 19 παράγραφος 1 του Κανονισμού 1069/2009/EK)

Όταν ένα ζώο βρεθεί νεκρό, ο κάτοχος του, υποχρεούται, να ενημερώσει αμέσως την οικία Κτηνιατρική Υπηρεσία -ώστε να ενημερωθεί η Κτηνιατρική Βάση Δεδομένων του Υπουργείου έγκαιρα- και να εξασφαλίσει οπωσδήποτε ότι το πτώμα του ζώου, θα διαχειριστεί (καταγραφή-μεταφορά - συνοδευτικά έγγραφα - προορισμός) σύμφωνα με τις διατάξεις των Κανονισμών 1069/2009/EK και 142/2011/EE.

Σε περίπτωση που η περιοχή ανήκει στις απόμερες επιτρέπεται η καύση ή η ταφή τους, υπό τους προβλεπόμενους όρους.

Οι νεκροί ιχθύες ιχθυοκαλλιέργειών ανήκουν στην κατηγορία 3 (εκτός αν ο θάνατος οφείλεται σε ειδικά αίτια που τα κατατάσσουν στην κατηγορία 1 ή 2) και μπορούν να οδηγηθούν σε μονάδα μεταποίησης κατηγορίας 1 ή 2 ή 3 ή αποτέφρωσης ή λιπασματοποίησης ή παραγωγής βιοαερίου ή να ενσιρωθούν ανάλογα την κατάταξη τους.

Στις οστρακοκαλλιέργειες, τα όστρακα και τα οστρακοειδή από τα οποία έχουν αφαιρεθεί οι μαλακοί ιστοί είναι εκτός πεδίου εφαρμογής . Όστρακα από οστρακοειδή με μαλακό ιστό ή σάρκα ανήκουν στην κατηγορία 3.

- Κόπρος (υλικό κατηγορίας 2). Μπορεί να οδηγείται σε μονάδα λιπασματοποίησης ή παραγωγής βιοαερίου ή να διασπείρεται στο έδαφος εφόσον η αρμόδια αρχή κρίνει ότι δεν υφίσταται κίνδυνος μετάδοσης οποιεσδήποτε σοβαρής μεταδοτικής νόσου και εφόσον πληρούν τις προϋποθέσεις του κώδικα ορθής γεωργικής πρακτικής.

Μέλισσες και υποπροϊόντα μελισσοκομίας μπορούν να απορριφθούν με καύση ή ταφή επιτόπου, υπό συνθήκες οι οποίες αποκλείουν τη μετάδοση κινδύνων για τη δημόσια υγεία και την υγεία των ζώων (άρθρο 12 σημείο δ του Κανονισμού 1069/2009/EK) ή εφόσον προέρχονται από απαλλαγμένες από νοσήματα περιοχές και πληρούν τις προϋποθέσεις του άρθρου 8 στοιχείο α της οδηγίας 92/65/ΕΟΚ, να οδηγηθούν για αποκλειστική χρήση στην μελισσοκομία (Παράρτημα XIII κεφάλαιο IX του Κανονισμού 142/2011/EE)

4. Σφαγεία - Πτηνοσφαγεία:

- Νεκρά ζώα, που πέθαναν κατά την μεταφορά (υλικά κατηγορίας 1 ή 2) .

- Αίμα, κατά την αφαίμαξη το οποίο αντιστοιχεί περίπου στο 3-4% του ζώντος βάρους και το οποίο ανήκει στην κατηγορία 3, εκτός και πρόκειται για σφαγή ζώων ύποπτων ή με επιβεβαιωμένη ΜΣΕ οπότε, ανήκει στην κατηγορία 1. Για τον σκοπό αυτό στα σφαγεία θα πρέπει να υπάρχει ειδική πρόβλεψη για 2^η ή και για 3^η δεξαμενή αίματος, προκειμένου να διοχετεύεται εκεί το αίμα των ζώων που είναι επιβεβαιωμένη η ΜΣΕ και το αίμα των ζώων των οποίων είναι σε αναμονή τα αποτελέσματα των εργαστηριακών εξετάσεων για ΜΣΕ, όπου αυτό απαιτείται.

- Υλικά ειδικού κινδύνου: οι ιστοί που ορίζονται στο παράρτημα V του κανονισμού 999/2001/EK ανήκουν στην κατηγορία 1 (κατά νόμο) και συγκεκριμένα:

α) όσον αφορά τα βοοειδή:

i) το κρανίο, εκτός της κάτω γνάθου και συμπεριλαμβανομένων του εγκεφάλου και των οφθαλμών, και ο νωτιαίος μυελός, ζώων ηλικίας άνω των δώδεκα μηνών,

ii) η σπονδυλική στήλη εκτός από τους σπονδύλους της ουράς, τις ακανθώδεις και τις εγκάρσιες αποφύσεις των αυχενικών, των θωρακικών και των οσφυϊκών σπονδύλων και τη μέση ιερά ακρολοφία

και τις πτέρυγες του ιερού, αλλά συμπεριλαμβανομένων των γαγγλίων της ραχιαίας ρίζας, των βοοειδών ηλικίας άνω των 30 μηνών και

iii) οι αμυγδαλές, τα έντερα από το δωδεκαδάκτυλο έως το ορθό και το μεσεντέριο των ζώων οποιασδήποτε ηλικίας

β) όσον αφορά τα αιγοπρόβατα

i) το κρανίο, συμπεριλαμβανομένου του εγκεφάλου και των οφθαλμών, οι αμυγδαλές και ο νωτιαίος μυελός ζώων ηλικίας άνω των δώδεκα μηνών ή των οποίων ένας μόνιμος κοπτήρας έχει ανατείλει μέσω των ούλων, και

ii) η σπλήνα και ο ειλεός ζώων οποιασδήποτε ηλικίας.

Τα ΥΕΚ πρέπει να αφαιρούνται σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στις εγκυκλίους 308381/18-09-2006 και 339759/03-11-2008 του τμήματος Σφαγείων, της Δ/σης ΚΔΥ, και να βάφονται με ανεξίτηλη χρωστική ουσία αμέσως μετά την αφαίρεσή τους.

Τα υλικά αυτά πρέπει να αποτεφρωθούν χωρίς μεταποίηση ή ύστερα από μεταποίηση σε μονάδα μεταποίησης κατηγορίας 1, ή εφόσον υπάρχουν αρνητικά αποτελέσματα για ΜΣΕ να μεταποιηθούν με την μέθοδο μεταποίησης 1 και να οδηγηθούν σε υγειονομική ταφή ύστερα από ανεξίτηλη σήμανση τους.

- Κατασχεμένα σφάγια όργανα ή ιστοί (κατηγορίας 2 - υγειονομικοί λόγοι ή 3 - μη υγειονομικοί λόγοι)

- Ιστοί και όργανα του σφάγιου τα οποία δεν είναι εδώδιμα (υλικά κατηγορίας 2 ή 3),

- Κόπρος και περιεχόμενο του πεπτικού σωλήνα, (υλικά κατηγορίας 2)

- Το δέρμα αντιστοιχεί περίπου στο 6 % του ζώντος βάρους του ζώου και είναι υλικό κατηγορίας 3 (εκτός αν πρόκειται για μηρυκαστικό για το οποίο απαιτείται δοκιμή ΜΣΕ)

Πρέπει να απομακρύνεται αμέσως από την γραμμή σφαγής, σε ειδικό προς τον σκοπό αυτό χώρο του σφαγείου και να παραδίδεται μόνο σε εγκεκριμένες μονάδες ενδιάμεσου χειρισμού.

- Υλικά που κατακρατούνται στο φίλτρο των 6mm, (υλικά κατηγορίας 1 ή 2)

Σε κάθε σύστημα HACCP σφαγείου θα πρέπει να περιλαμβάνονται και οι διαδικασίες που αφορούν την ορθή διαχείριση των ζωικών υποπροϊόντων του σφαγείου.

Για την άμεση κατηγοριοποίηση και συλλογή των υποπροϊόντων κατά μήκος της γραμμής σφαγής θα πρέπει να υπάρχουν ειδικοί, αποκλειστικής χρήσης, ανοξείδωτοι σκεπαστοί **κάδοι** -που να πλένονται και να απολυμαίνονται εύκολα- οι οποίοι να διαθέτουν μόνιμη ανεξίτηλη σήμανση και χρωματικό διαχωρισμό.

Στα παραρτήματα I (Α,Β,Γ) περιγράφεται η ταξινόμηση των υποπροϊόντων στα σφαγεία ανά είδος ζώου.

Επίσης πρέπει να διαθέτουν χώρο- αποκλειστικής χρήσης -με δυνατότητα ψύξης για την προσωρινή αποθήκευση τους μέσα σε καλά σκεπασμένους κάδους -ανά κατηγορία- ως την απομάκρυνση τους από το σφαγείο.

Όλα τα σφαγεία πρέπει να διαθέτουν ζυγολόγιο ώστε η καθημερινή καταγραφή των ΖΥΠ να γίνεται με πραγματικά δεδομένα και όχι κατ' εκτίμηση.

Προσοχή:

Α. Σε καμιά περίπτωση δεν πρέπει να γίνεται σύγχυση μεταξύ των υποπροϊόντων (δηλ. υλικών που σίγουρα θα αποσυρθούν από την ανθρώπινη τροφική αλυσίδα) και των παραπροϊόντων δηλ. στομάχια, λίπος, κλπ τα οποία θα οδηγηθούν - μετά από περαιτέρω επεξεργασία σε εργαστήριο παρασκευής προϊόντων - για ανθρώπινη κατανάλωση.

Β. Ο λιπώδης ιστός (ΖΥΠ κατ' επιλογή) πρέπει να συλλέγεται χωριστά, γιατί δεν αποτελεί πρώτη ύλη ζωοτροφών. Δεν πρέπει να αναμιγνύεται με τα λοιπά υλικά κατηγορίας 3 που πηγαίνουν σε μονάδες μεταποίησης κατηγορίας 3 με σκοπό την παραγωγή μεταποιημένης ζωικής πρωτεΐνης και με περαιτέρω τελική χρήση την παραγωγή ζωοτροφών. Μπορεί μόνο

να πηγαίνει σε μονάδες τήξης ζωικών λιπών αδειοδοτημένες ή σε μονάδα μεταποίησης υλικών 2 ή 3 με περαιτέρω τελική χρήση την παραγωγή, λιπασμάτων και εδαφοβελτιωτικών ή βιοαερίου και βιοντίζελ ή την παρασκευή τεχνικών παράγωγων προϊόντων.

Γ. Εκτός από το αίμα, τα παρακάτω υλικά: προβιές και δέρματα, συμπεριλαμβανομένων των ξακρισμάτων και των υπολειμμάτων τους, κέρατα και πόδια, συμπεριλαμβανομένων των φαλάγγων και των οστών του καρπού και του μετακαρπίου, του ταρσού και του μεταταρσίου, από τα μηρυκαστικά για τα οποία απαιτείται δοκιμή ΜΣΕ σύμφωνα με το πρόγραμμα Επιτήρησης Ελέγχου και Εξάλειψης της Σπογγώδους Εγκεφαλοπάθειας των Βοοειδών και ΜΣΕ των μικρών μηρυκαστικών πρέπει να συλλέγονται σε χωριστούς περιέκτες αναμονής και να αποδεσμεύονται από τα σφαγείο μόνο κατόπιν των αρνητικών αποτελεσμάτων για ΜΣΕ.

5. Εκκοκκιστήρια:

α) Υποπροϊόντα επωαστηρίων, αυγά, γ) υποπροϊόντα αυγών, περιλαμβανομένων των κελύφων αυγών, δ) νεοσσοί μιας ημέρας που έχουν θανατωθεί για εμπορικούς λόγους (υλικά κατηγορίας 3). Όλες οι χρήσεις ή απορρίψεις των υλικών κατηγορίας 3 είναι δυνατές. Επιπλέον τα α έως γ μπορούν να οδηγηθούν και για την παραγωγή προϊόντων αυγών (Παράρτημα Χ Κεφάλαιο ΙΙ Μέρος ΙΙΙ Τμήμα 9)

6. Τεμαχιστήρια – Συσκευαστήρια:

- υλικά ειδικού κινδύνου (υλικά κατηγορίας 1),
- απορριπτόμενοι ιστοί για υγειονομικούς λόγους (υλικά κατηγορίας 2 πχ κύστεις)
- απορριπτόμενοι ιστοί για εμπορικούς λόγους, εντόσθια ιχθύων κλπ (υλικά κατηγορίας 3)
- οστά (υλικά κατηγορίας 3)

Σε κάθε σύστημα HACCP τεμαχιστηρίου θα πρέπει να περιλαμβάνονται και οι διαδικασίες που αφορούν την ορθή διαχείριση των ζωικών υποπροϊόντων της εγκατάστασης .

7. Εγκαταστάσεις επεξεργασίας γάλακτος:

- Ποσότητες προϊόντων που κρίθηκαν ακατάλληλα για κατανάλωση από τον άνθρωπο για υγειονομικούς λόγους (υλικά κατηγορίας 1 ή 2)
- Τυρόγαλο-ορός γάλακτος – εμπορικά ελαττωματικές παρτίδες – ιλύς από συσκευή φυγοκέντρησης ή διαχωρισμού από τη μεταποίηση γάλακτος (υλικά κατηγορίας 3)

8. Καταστήματα λιανικής πώλησης τροφίμων:

Πρώην τρόφιμα ζωικής προέλευσης και προϊόντα ζωικής προέλευσης που εκτρέπονται από τη ανθρώπινη διατροφική αλυσίδα για οποιοδήποτε λόγο πχ εμπορικό λόγο ή ελαττωματική συσκευασία (υλικά κατηγορίας 3) , για υγειονομικούς λόγους (αλλοίωση οργανοληπτικών χαρακτηριστικών – λήξη χρόνου διατηρησιμότητας), ανάκληση προϊόντων (κατηγορία ανάλογη με το αίτιο ανάκλησης)

9. Κρεοπωλεία:

Οστά, απορριπτόμενοι ιστοί, (υλικά κατηγορίας 3)

10. Ιχθυόσκαλες –Ιχθυοπωλεία:

Μη κατάλληλα ψάρια για εμπορικούς λόγους (υλικά κατηγορίας 3)

Σημείωση: για καταστήματα λιανικής πώλησης - κρεοπωλεία –ιχθυοπωλεία

Στο άρθρο 2 (πεδίο εφαρμογής) σημείο 2 θ του Κανονισμού 1069/2009/ΕΚ αναφέρεται ότι ο παρόν κανονισμός δεν εφαρμόζεται σε «*ωμές τροφές οικόσιτων ζώων που προέρχονται από καταστήματα λιανικής πώλησης, όπου ο τεμαχισμός και η αποθήκευση πραγματοποιούνται αποκλειστικά με σκοπό την απευθείας πώληση επιτόπου στον καταναλωτή*».

Αυτό δίνει την δυνατότητα ένα μέρος των υποπροϊόντων (κόκαλα –ψάρια -αφυδατωμένοι ιστοί κλπ -εφόσον υπάρχει ζήτηση) να πωλείται κατευθείαν στους καταναλωτές για την σίτιση των οικόσιτων ζώων των πελατών τους.

Ωστόσο σε καμία περίπτωση αυτό δεν μπορεί να αποτελεί τρόπο για την διαχείριση των υποπροϊόντων του καταστήματος

11. Εστιατόρια – Υπηρεσίες Τροφοδοσίας (catering):

Υπολείμματα τροφίμων –μαγειρικά έλαια (υλικά κατηγορίας 3) μόνο εφόσον οι υπεύθυνοι των επιχειρήσεων, έχουν σκοπό να τα αποστείλουν για την παραγωγή ζωοτροφών ή βιοαερίου, για μεταποίηση ή λιπασματοποίηση.

Στις παραπάνω επιχειρήσεις (σημεία από 5-11) πρέπει να υπάρχουν ειδικοί κάδοι, ταυτοποιημένοι, με μόνιμη ανεξίτηλη σήμανση και χρωματικό διαχωρισμό, ανά κατηγορία, όπου συλλέγονται τα ΖΥΠ, οι οποίοι να κλείνουν ερμητικά ώστε να αποφεύγονται οι επιμολύνσεις.

Επίσης είναι απαραίτητο να υπάρχουν ειδικοί χώροι αποθήκευσης, σαφώς διαχωρισμένοι, κατάλληλα σημασμένοι (χρωματική ταμπέλα και αναγραφή κατηγορίας), με δυνατότητα ψύξης.

Στην περίπτωση υλικών κατηγορίας 3 που προορίζονται να χρησιμοποιηθούν για την παρασκευή πρώτων υλών ζωοτροφών ή τροφών για ζώα πρέπει να αποθηκεύονται υπό ψύξη ή κατάψυξη και σε μέγιστη θερμοκρασία 7° C.

Σημείωση: Για επιχειρήσεις μεταποίησης γάλατος, κρέατος, για καταστήματα λιανικής πώλησης και μόνο για υλικά κατηγορίας 3 της κατηγορίας του άρθρου 10 σημείο στ :

(δηλ. προϊόντα ζωικής προέλευσης ή είδη διατροφής που περιέχουν προϊόντα ζωικής προέλευσης τα οποία δεν προορίζονται πλέον για κατανάλωση από τον άνθρωπο είτε για εμπορικούς λόγους είτε λόγω προβλημάτων στην παρασκευή ή ελαττωμάτων στη συσκευασία ή άλλων ελαττωμάτων τα οποία δεν δημιουργούν κινδύνους για τη δημόσια υγεία ή την υγεία των ζώων)

Ο κανονισμός 142/2011/ΕΕ δίνει τις εξής δυνατότητες απόρριψης ή χρήσης:

A. (Παράρτημα VI κεφάλαιο IV) δίνει την δυνατότητα σε καταστήματα μικρά (μίνι μάρκετ) με παραγωγή ΖΥΠ μικρότερη από 20 kg τα οποία ανήκουν στην κατηγορία αυτή να τα απορρίπτουν με άλλα μέσα.

B. (Παράρτημα X κεφάλαιο II τμήμα 10) τα υποπροϊόντα αυτά μπορούν να διατίθενται στην αγορά για τη σίτιση εκτρεφόμενων ζώων, με τους όρους ότι:

- τα υλικά δεν αποτελούνται ούτε έχουν έρθει σε επαφή με υλικό ζωική προέλευσης το οποίο δεν έχει υποστεί μεταποίηση σύμφωνα με τον Κανονισμό 1069/2009/ΕΚ ή όπως ορίζεται στο άρθρο 2 παράγραφος 1 στοιχείο ιγ) του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 852/2004 και

- έχουν ληφθεί όλες οι αναγκαίες προφυλάξεις ώστε να αποτρέπεται η επιμόλυνση του υλικού.

- διατίθεται μόνο σε καταχωρημένους χρήστες.

Προσοχή: Σε περίπτωση που ο υπεύθυνος της επιχείρησης επιλέξει την διαχείριση αυτή, για τα γαλακτοκομικά προϊόντα που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στην διατροφή χοιρινών, τότε, δεδομένου ότι πρόκειται για ευπαθή προϊόντα, θα πρέπει να φροντίσει η αποστολή τους να γίνει υπό συνθήκες ψύξης, και μέχρι την τελευταία ημέρα της αναγραφόμενης ημερομηνίας λήξης τους.

Γ. (άρθρο 7) τα παραπάνω υποπροϊόντα καθώς και οι αντίστοιχες ζωοτροφές (οι οποίες δεν προορίζονται πλέον για σίτιση ζώων είτε για εμπορικούς λόγους είτε λόγω προβλημάτων στην παρασκευή ή ελαττωμάτων στη συσκευασία ή άλλων ελαττωμάτων τα οποία δεν δημιουργούν κινδύνους για τη δημόσια υγεία ή την υγεία των ζώων) μπορούν να οδηγηθούν για απόρριψη σε εγκεκριμένο χώρο υγειονομικής ταφής εφόσον όμως το εγκρίνει η αρμόδια αρχή.

Η διαδικασία περιγράφεται στην εγκύκλιο 833/22076/23-2-2012 της υπηρεσίας μας.

Ο υπεύθυνος της κάθε επιχείρησης έχει ευθύνη, μετά την αρχική κατηγοριοποίηση των υποπροϊόντων στην κατηγορία 3, να τα διατηρεί την κατηγορία αυτή μέχρι την απομάκρυνση τους, από την επιχείρηση του. Σε περίπτωση που αυτά αποσυντεθούν ή αλλοιωθούν πρέπει να διαχειριστούν ως υλικά κατηγορίας 2.

Αν δεν έχει αποφασίσει την τελική τους χρήση πρέπει να τα συντηρεί υπό τις αυστηρότερες προδιαγραφές.

Οι δυνατότητες διαχείρισης -σύμφωνα με το άρθρα 13, 14 του κανονισμού 1069/2209/EK)- για τα **υλικά κατηγορίας 2 και 3 ως πρώτη διαχείριση** είναι να:

1. απορρίπτονται ως απόβλητα μέσω **αποτέφρωσης** ή συναποτέφρωσης.
2. **μεταποιούνται** σε μονάδα εγκεκριμένη μεταποίησης κατηγορίας 2
4. χρησιμοποιούνται ως **καύσιμο** για καύση με ή χωρίς εκ των προτέρων μεταποίηση.
5. χρησιμοποιούνται για την παρασκευή των **παράγωγων προϊόντων** μινερά των οποίων γίνεται στα άρθρα 33, 34 και 36 του κανονισμού 1069/2209/EK
6. διατίθενται στην αγορά για την **σίτιση γουνοφόρων ζώων – ζώων ζωολογικών κήπων- κλπ)** σύμφωνα το άρθρο 18 Κανονισμού 1069/2009/EK και το άρθρο 13 του Κανονισμού 142/2011/ΕΕ σε καταχωρημένους χρήστες.

Επιπλέον τα υλικά **κατηγορίας 3** εφόσον δεν πωληθούν ή δεν διαχειριστούν σύμφωνα με τα ανωτέρω μπορούν να:

1. **μεταποιούνται** σε εγκεκριμένη μονάδα μεταποίησης κατηγορίας 3
2. **λιπασματοποιούνται** ή μετασχηματίζονται σε **βιοαέριο**.
3. **ενσιρώνονται**, , εάν πρόκειται για υλικό που προέρχεται από υδρόβια ζώα,
4. διατίθενται στην αγορά για την **παραγωγή πρώτων υλών ζωοτροφής** για ζώα συντροφιάς σε εγκεκριμένη μονάδα παραγωγής τροφών για ζώα συντροφιάς, αν πρόκειται για:

-Σφάγια και μέρη σφάγιων που κρίθηκαν κατάλληλα για σφαγή αλλά που δεν προορίζονται για ανθρώπινη κατανάλωση για εμπορικούς λόγους

- ή κρίθηκαν εκ των υστέρων ακατάλληλα για ανθρώπινη κατανάλωση σύμφωνα με την κοινοτική νομοθεσία αλλά δεν παρουσίασαν κανένα σημείο ασθένειας που μπορεί να μεταδοθεί, καθώς και

-κεφάλια πουλερικών

Επομένως κάθε επιχείρηση (σημεία από 6-11) πρέπει να επιλέγει μια **εγκεκριμένη μονάδα διαχείρισης** που να ανταποκρίνεται στα παραπάνω κριτήρια (αποτέφρωσης – ή μεταποίησης – ή λιπασματοποίησης –ή παραγωγής βιοερίου - κάποιον καταχωρημένο χρήστη (πχ. zoo) κλπ

12. Χώροι όπου διενεργούνται πειράματα – ιατρικά και κτηνιατρικά εργαστήρια κλπ. όπου μπορεί να βρεθούν πτώματα ζώων ή ιστοί αυτών. Οι υπεύθυνοι αφού τα κατηγοριοποιήσουν

ανάλογα με το είδος του ζώου –τις ουσίες που χρησιμοποίησαν, αλλά και τα πιθανά αποτελέσματα που έλαβαν από εξετάσεις που πραγματοποίησαν, οφείλουν να φροντίσουν για την ορθή διαχείριση τους, σύμφωνα με τις διατάξεις των Κανονισμών 1069/2009/EK και 142/2011/ΕΕ.

13. Κάθε άλλο φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή οποιοσδήποτε από την δραστηριότητα του οποίου παράγονται ζωικά υποπροϊόντα ή βρίσκονται στην κατοχή του και συγκεκριμένα κατά κατηγορία όπως αναφέρονται στο παράρτημα I (Ταξινόμηση Υλικών Κατά Κατηγορία)

III) ΥΠΟΧΡΕΩΣΗ ΣΗΜΑΝΣΗΣ:

Μετά την ταξινόμηση σε κάδους ανά κατηγορία και είδος χρήσης και πριν την προσωρινή αποθήκευση και την αποστολή τους τοποθετούνται **ετικέτες** (με τον χρωματικό κώδικα για την παρουσίαση πληροφοριών) στους σκεπαστούς περιέκτες στις οποίες αναφέρονται: η

ημερομηνία παραγωγής, η επωνυμία και η διεύθυνση του παραγωγού και ευκρινώς κατά περίπτωση τα ακόλουθα:

στην περίπτωση υλικού της κατηγορίας 3,

«Ακατάλληλο για κατανάλωση από τον άνθρωπο»

- στην περίπτωση πρώτων υλών τροφών για ζώα συντροφιάς, **«Μόνο ως τροφή για ζώα συντροφιάς»**

στην περίπτωση υλικού της κατηγορίας 2

-(πλην της κόπρου και του περιεχομένου του πεπτικού συστήματος) **«Ακατάλληλα για κατανάλωση από ζώα**

-στην περίπτωση κόπρου και περιεχομένου του πεπτικού συστήματος, **«Κόπρος»**

-αν προορίζεται για τη σίτιση των ζώων που αναφέρονται στο άρθρο 18, στην ετικέτα θα πρέπει να αναγράφεται **«Για τη σίτιση ...»** και να συμπληρώνεται με την ονομασία του συγκεκριμένου είδους των ζώων για τη σίτιση του οποίου προορίζεται το υλικό

-στην περίπτωση υλικών που αποστέλλονται σε κέντρο συλλογής, το **όνομα και τη διεύθυνση του κέντρου συλλογής**, καθώς και την ένδειξη **«Ακατάλληλα για κατανάλωση από τον άνθρωπο»**

στην περίπτωση υλικών της κατηγορίας 1 όταν προορίζονται για:

- απόρριψη, **«Μόνο για απόρριψη»**,

-για την παρασκευή παράγωγου προϊόντος που αναφέρεται στο άρθρο 36 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1069/2009, **«Μόνο για την παρασκευή παράγωγων προϊόντων. Ακατάλληλο για κατανάλωση από τον άνθρωπο ή τα ζώα, ή για διασπορά στο έδαφος»**

-στην περίπτωση ενδιάμεσων προϊόντων, στην εξωτερική συσκευασία, **«Μόνο για φάρμακα / κτηνιατρικά φάρμακα / ιατροτεχνολογικά βοηθήματα / ενεργά εμφυτεύσιμα ιατρικά βοηθήματα / ιατροτεχνολογικά βοηθήματα που χρησιμοποιούνται στη διάγνωση in vitro / αντιδραστήρια εργαστηρίου»**

- στην περίπτωση ερευνητικών και διαγνωστικών δειγμάτων, **«Για ερευνητικούς και διαγνωστικούς σκοπούς»**,

- στην περίπτωση εμπορικών δειγμάτων, **«Εμπορικό δείγμα ακατάλληλο για κατανάλωση από τον άνθρωπο»**,

- στην περίπτωση εκθεμάτων, **«Εκθεμα ακατάλληλο για κατανάλωση από τον άνθρωπο»**.

Στην περίπτωση μεταφοράς υλικών χύδην σε οχήματα ή εμπορευματοκιβώτια οι διαστάσεις της ετικέτας δεν επιτρέπεται να είναι μικρότερες από 50X35 εκ.

Στις άλλες περιπτώσεις, οι διαστάσεις δεν μπορεί να είναι μικρότερες από 20X30εκ. Το ύψος των χαρακτήρων δεν επιτρέπεται να είναι μικρότερο από 5 εκ.

IV) ΥΠΟΧΡΕΩΣΗ ΤΗΡΗΣΗΣ ΑΡΧΕΙΩΝ- ΙΧΝΗΛΑΣΙΜΟΤΗΤΑ :

Η ινηλασιμότητα είναι ένα εργαλείο επιβεβαίωσης της σωστής διαχείρισης και δυνατότητας ανίχνευσης της πορείας, των υποπροϊόντων σε περίπτωση προβλήματος. Για τον σκοπό αυτό οι παραγωγοί, ή οι υπεύθυνοι των επιχειρήσεων, πρέπει να τηρούν πλήρη αρχεία, τα οποία να κρατούν για τουλάχιστον δύο έτη όπου:

- **καθημερινά** να καταγράφουν τις παραγόμενες ποσότητες των ζωικών υποπροϊόντων ανά κατηγορία και είδος υλικών.(Υπόδειγμα στο Παράρτημα II Α)

- **όταν αποστέλλουν: (Παραγωγοί→ Αποστολείς)**

1. να συμπληρώνουν μητρώα αποστολών σε έντυπη ή ηλεκτρονική μορφή, και να έχουν σε λειτουργία συστήματα και διαδικασίες για τον προσδιορισμό της ταυτότητας των λοιπών υπευθύνων επιχειρήσεων στους οποίους έχουν χορηγήσει τα ζωικά υποπροϊόντα. (Υπόδειγμα στο Παράρτημα II Β)

Στα μητρώα αυτά πρέπει οπωσδήποτε να αναγράφονται:

- το είδος ζώου για τα υλικά της κατηγορίας 3 τα οποία προορίζονται να χρησιμοποιηθούν ως πρώτες ύλες ζωοτροφών και, κατά περίπτωση, του αριθμού ενωτίου
- η ποσότητα του υλικού
- η ημερομηνία αποστολής των υλικών από τις εγκαταστάσεις
- το όνομα και η διεύθυνση του μεταφορέα και του παραλήπτη και, ο αριθμός έγκρισης ή καταχώρισής τους. (Υπόδειγμα στο Παράρτημα II Β)

2. να εκδίδουν εμπορικό έγγραφο

Στο εμπορικό έγγραφο πρέπει οπωσδήποτε να αναγράφονται:

- η ημερομηνία παραλαβής των υλικών
- η περιγραφή του υλικού (κατηγορία, είδος ζώου όταν προορίζονται να χρησιμοποιηθούν ως ζωοτροφές
- η ποσότητα των υλικών (κατ' όγκο, βάρος ή αριθμό μονάδων συσκευασίας),
- ο τόπος καταγωγής, το όνομα και η διεύθυνση του μεταφορέα,
- το όνομα και η διεύθυνση του παραλήπτη και ο αριθμός έγκρισης ή καταχώρισής του.

Το εμπορικό έγγραφο εκδίδεται από τον αποστολέα σε τετραπλούν (ένα πρωτότυπο και τρία αντίγραφα). Το πρωτότυπο υπογράφεται από τον αποστολέα και τον μεταφορέα και πρέπει να συνοδεύει την αποστολή μέχρι τον τελικό προορισμό της. Το χρώμα των υπογραφών πρέπει να διαφέρει από το χρώμα των τυπογραφικών στοιχείων.

Ο παραλήπτης πρέπει να φυλάσσει το εν λόγω έγγραφο και να αποστέλλει υπογεγραμμένο ένα αντίγραφο στον αποστολέα. Ο αποστολέας πρέπει να κρατά το αρχικό αντίγραφο και το αντίγραφο που του έστειλε υπογεγραμμένο ο παραλήπτης.

Το εμπορικό έγγραφο δεν είναι αναγκαίο μόνο στην περίπτωση επιστροφής γάλατος προϊόντων με βάση το γάλα και παράγωγων γάλακτος, που αποτελούν υλικά της κατηγορίας 3, όταν αυτά επιστρέφονται στις εκμεταλλεύσεις μεταποίησης γάλακτος, από τις οποίες προέρχονται, και οι οποίες έχουν εγκριθεί σύμφωνα με το άρθρο 4 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 853/200 (Παράρτημα VIII κεφάλαιο 3 παράγραφος 1 σημείο β)

3. να εξασφαλίζουν τη διάθεση των ζωικών υποπροϊόντων, που παράγουν σύμφωνα με τις διατάξεις των Κανονισμών 1069/2009/ΕΚ και 142/2011/ΕΕ και

4. αν πρόκειται για υλικό το οποίο απαιτείται να συνοδεύεται και από υγειονομικό πιστοποιητικό, τότε **αυτό ζητείται** να εκδοθεί και να υπογραφεί από την Κτηνιατρική Υπηρεσία της αρμόδιας Περιφερειακής Ενότητας. Αντίγραφο του τηρείται σε αρχείο της επιχείρησης.

5. εάν πρόκειται για αποστολή **σε χώρα εντός της κοινότητας** ζωικών υποπροϊόντων κατηγορίας **1 ή 2**, τότε ο υπεύθυνος επιχείρησης οφείλει να πληροφορεί σχετικά την Κτηνιατρική Υπηρεσία της αρμόδιας Περιφερειακής Ενότητας και την αρμόδια αρχή του κράτους μέλους προορισμού. Μόνο μετά από έγκριση του κράτους μέλους προορισμού και αφού ενημερωθεί αυτό μέσω του συστήματος Traces, σύμφωνα με την απόφαση 2004/292/ΕΚ μπορεί να προχωρήσει η αποστολή.

Η αρμόδια αρχή του κράτους μέλους προορισμού, ενημερώνει την αρμόδια αρχή του κράτους μέλους προέλευσης για την άφιξη κάθε αποστολής μέσω του συστήματος Traces και το αποδεικτικό φυλάσσεται.

Τα υλικά της κατηγορίας 1 και 2, μεταφέρονται απευθείας στην εγκατάσταση ή μονάδα προορισμού, η οποία πρέπει να είναι καταχωρισμένη σε μητρώο ή εγκεκριμένη σύμφωνα με τα άρθρα 23, 24 και 44.

Όταν τα ζωικά υποπροϊόντα ή τα παράγωγα προϊόντα τους αποστέλλονται σε άλλο κράτος μέλος μέσω του εδάφους τρίτης χώρας, η εν λόγω αποστολή σφραγίζεται στο κράτος μέλος προέλευσης και συνοδεύεται από υγειονομικό πιστοποιητικό.

6. αν πρόκειται για **αποστολή σε τρίτη χώρα** σημειώνουμε ότι α) απαγορεύεται η εξαγωγή ζωικών υποπροϊόντων τα οποία προορίζονται για αποτέφρωση ή υγειονομική ταφή. β) α) απαγορεύεται η εξαγωγή ζωικών υποπροϊόντων σε τρίτες χώρες που δεν είναι μέλη του ΟΟΣΑ για χρήση σε μονάδα παραγωγής βιοαερίου ή μονάδα λιπασματοποίησης

7. να επιδεικνύουν κατόπιν σχετικού αιτήματος, όλα τα απαραίτητα για τη διενέργεια του ελέγχου έγγραφα και να επιτρέπουν στους αρμόδιους για τον έλεγχο υπαλλήλους την πρόσβαση σε όλα τα σημεία της μονάδας παραγωγής ζωικών υποπροϊόντων που δεν προορίζονται για ανθρώπινη κατανάλωση

8. όταν μεταφέρονται νεκρά ζώα ο ιδιοκτήτης τους υποχρεούται να υποβάλει στην οικεία Κτηνιατρική αρχή για προσυπογραφή το εμπορικό έγγραφο.

Η υποχρέωση αυτή ισχύει και στην περίπτωση έκτακτης υγειονομικής ανάγκης ή εκδήλωσης εστιών επιζωοτικών ασθενειών.

Υ) ΥΠΟΧΡΕΩΣΗ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ

Όλοι οι παραγωγοί ζωικών υποπροϊόντων πρέπει κάθε εξάμηνο να συμπληρώνουν πίνακα με:

- τις παραγόμενες ποσότητες υποπροϊόντων της επιχείρησής τους, ανά κατηγορία,
- το είδος της διαχείρισης που επέλεξαν,
- τους παραλήπτες στους οποίους τα απέστειλαν (ποσότητα ανά παραλήπτη). Υποδείγματα έχουν αναρτηθεί στην ιστοσελίδα του γραφείου Διαχείρισης Ζωικών Υποπροϊόντων.

Ο πίνακας αυτός πρέπει να αποστέλλεται το 1^ο δεκαπενθήμερο κάθε Ιανουαρίου και Ιουλίου, στην αρμόδια Κτηνιατρική υπηρεσία της Περιφερειακής Ενότητας στην οποία ανήκουν οι επιχειρήσεις, ώστε να αποδεικνύεται η ορθή διαχείριση, να συλλέγονται στατιστικά στοιχεία και να γίνονται διασταυρωτικοί έλεγχοι.

**Η ΠΡΟΪΣΤΑΜΕΝΗ ΤΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΚΤΗΝΙΑΤΡΙΚΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΥΓΕΙΑΣ**

ΕΛΕΝΗ ΠΡΩΤΟΠΑΠΑ